

Az örökség

1

Még tíz óra se volt, s a hivatalnokok már csapatostul tódultak a tengerészeti minisztérium hatalmas kapuja alá, sietve jöttek Párizs közeli-távoli negyedeiből – közeledett az új év, a lázas igyekezet és az előléptetések ideje. Gyors lépések visszhangzottak az óriási, labirintusszerű, tekervényes épületben; bonyodalmas folyosók futottak egymásnak, ajtó ajtó mellett nyílt a hivatali szobákba.

Mindenki bevonult odújába, kezelt korábban érkezett szobatársaival, levetette zsakettjét, ócska hivatali kabátjába bújt, majd asztalhoz ült, ahol halomban várták az akták. De hamarosan megindult a szomszéd szobák közt a forgalom, hogy megtudják, mi újság. Az első mondatok mindig akörül indultak: bent van-e már a főnök, jókedvű-e, mekkora a posta?

César Cachelin, az iktató írnok, valamikor altiszt volt a tengerésznél, s a számléltrán csak lassan jutott el a magasabb segédhivatali beosztáshoz; ő vezette be a nagy iktatókönyvbe az aktákat, amelyeket a minisztériumi altisztek hordtak szét. Szemben vele Savon papa ült, és örökké másolt. Az együgyű öreget az egész minisztérium viszontagságos házasesletéről ismerte. Savon papa ezen a reggelen is lassan másolta a főnök egyik táviratát, teste és tekintete oldalt fordult, szinte beledermedt az aprólékos pepecselésbe, a nagy múgondba.

Cachelin jól megtermett férfi volt, rövid, fehér haja mint a kefe meredt fel koponyáján; munkája közben is folyton beszélt:

– Harminckét távirat Toulonból. Ez a kikötő több munkát ad, mint négy másik!

Egyetlen reggel sem mulasztotta el a kérdést:

– No, Savon papa, hogy van önagysága?

Az öreg fel sem nézett munkájából, úgy felelte:

– Jól tudja, Cachelin úr, milyen kínosan érint a kérdése.

Az iktató jóízűen nevetett, mint minden reggel, amikor ugyanezt a mondatot hallotta.

Nyílt az ajtó, s Maze lépett be. Szép, barna fiú, ruhája mindig keresett eleganciájú – ez a Maze büszke volt megjelenésére és modorára; a hivatalnokoskodás, úgy érezte, méltatlan hozzá; vastag gyűrűket viselt, vastag óraláncot, s mert divat volt, szemébe monoklit csippentett, de munka közben levette. Leggyakoribb mozdulata egyfajta csuklórándítás volt: ilyenkor láthatóvá vált hatalmas, ragyogó kezelőgombja.

Már az ajtóban kérdezte:

– Nagy a posta?

Cachelin rögtön válaszolt:

– Mindig Toulonnal van baj! Látszik, hogy közeledik az új év. Nagyon buzognak odalent.

Éppen ekkor lépett be hivatalnoktársuk, Pitolet, a szellemeskedő, a művelt Pitolet. Gúnyosan felnevetett.

– Miért, mi talán nem buzgunk?

Előhúzta zsebóráját, és megállapította:

– Hét perc múlva tíz... és mindenki a helyén! Mit szól ehhez, kis Mazette? És fogadok, hogy őméltósága, Lesable úr, már kilenckor itt volt, akárcsak tiszteletre méltó főnökünk.

Cachelin, az iktató is abbahagyta munkáját, tollát füle mögé dugta, és rákönyökölt magas íróasztalára:

– Hát, ha ennek sem sikerül, igazán nem rajta múlik!

Pitolet az asztal sarkára ült, és lábát lóbálta.

– Sikerülni fog neki, Cachelin papa, sikerülni fog! Csak ne nyugtalankodjék. Húsz frankot egy sou ellen, hogy tíz év sem kell neki, és főnök lesz.

Maze a kályhához húzódott, és cigarettát sodort.

– Nem érdekes! Maradjak inkább egész életemre az évi kétezer-négyszáznál, de nem nyújom magam!

– Ami azonban nem tartja vissza magát attól, kedves öregem, hogy ma, december 20-án már tíz óra előtt itt legyen!

Maze közönyösen vállat vont.

– Hát azt mégsem akarom, hogy mindenki elém vágjon! Ha maguk itt üdvözlik a napfelkeltét, én is megteszem, de ezt az egész versenyfutást mélyen fájjalom. Azért még nem mondom: „Drága főnök úr”, mint Lesable... Nem maradok itt fél hétig, és nem viszek haza munkát! Én társas lény vagyok, egészen más kötelezettségek foglalnak el...

Cachelin megint abbahagyta az iktatást, és révedező tekintettel meredt maga elé.

– Azt hiszi, már most előléptetik?

Pitolet felkiáltott:

– De még mennyire! Inkább tízszer, mint egyszer. Nem dörgölőzik az potyára!

És megint csak az előléptetések és a külön jutalmak örökké izgalmas fordulatait latolgatták – legalább egy hónapja ettől zszibongott a nagy kaptár, a földszinttől a legfelső emeletig.

Mérlegelték az esélyeket, számokkal dobálóztak, sorra vették: kinek-kinek mi az érdeme, és előre felhördültek a várható igazságtalanságok miatt. Fáradhatatlanul folytatták a tegnap kezdett vitákat, hogy holnap változatlanul tovább mondják ugyanezeket az érveket és okoskodásokat, ugyanazokkal a szavakkal.

Még egy kartársuk lépett be, a kis, sápadt, beteges Boissel – ez a Boissel az idősebbik Dumas bármelyik regényébe beleillett volna. Amit látott vagy hallott, az rögtön csodálatos kalanddá színesedett képzeletében, s reggelenként hosszan elmondta szobatársának, Pitolet-nak, előző esti különös találkozásait, drámákat csempészett be a házba, ahol lakott, hangos utcai jelenetekről mesélt, amiket éjjel három óra húsz perckor hallgatott ki a nyitott ablakon. Mindennap szétválasztott néhány verekedőt, megfélemezett megbokrosodott lovakat, nőket mentett ki nagy bajokból – szájalmasan gyenge és nyápic volt, de nem fogyott ki a hőstettekől, s mindig az izmai játszoták a főszerepet, s ahogy vontatott hangon beszélt-beszélt, maga is elhitt mindent.

Amint megértette, hogy Lesable-ról van szó, rögtön felkiáltott:

– Legközelebb majd jól megmondom a magamét a taknyosnak! Ha elébem akar kerülni, hát úgy elgáncsolom, hogy tudom, istenem, másodszor meg nem próbálja!

Maze még mindig cigarettázott, és szemtelenül vigyorgott:

– Jól teszi, és legjobb, ha már ma kezdi... Biztosan tudom, hogy magát az idén félretolják, mert Lesable-nak kell a hely!

Boissel felemelte a kezét:

– Esküszöm, ha...

Megint nyílt az ajtó, s egy alacsony fiatalember lépett be, nagy sietve, gondterhelten. Olyan pofaszakálla volt, mint a tengerésztiszteknek vagy az ügyvédeknek, keménygallérja jó magas, s úgy hadart, mintha sohasem volna ideje befejezni, amit mondani akart. Jobbra-balra fordulva gyorsan kezet fogott mindenkivel, majd az iktató tisztviselőhöz lépett.

– Kedves Cachelin, ideadná nekem a chapeloui akta-csomót? „Toulon, A. T. V. 1875.”

Cachelin felállt, levett a magasból egy dobozt, kék köteget emelt ki belőle, már nyújtotta is.

– Tessék, Lesable úr. Bizonyára tudja, hogy a főnök tegnap kivett három táviratot.

– Tudom... Nálam vannak.

A fiatalember szapora léptekkel elsietett.

Alig tűnt el, Maze megszólalt:

– Ez igen! Ez aztán értil! Bárki megesküdhetnek, hogy máris osztályvezető.

Pitolet rávágta:

– Türelem, türelem! Mindnyájunkat megelőz!

Cachelin még mindig nem nyúlt a toll után. Mintha nem tudott volna szabadulni egy gondolattól:

– Szóval azt gondolják, hogy jövője van a fiúnak?

Maze megvetően morogta:

– Ha jövőnek nevezi a minisztériumi karriert, akkor igen! De különben... az én véleményem szerint...

Pitolet félbeszakította:

– Maga talán nagykövetnek készül?

A másik türelmetlenül legyintett.

– Nem rólam van szó! Én fütyülök az egészre! De minisztériumi osztályvezetőnek lenni... nna!... mégsem nagy dolog!

Közben Savon papa, az írnök, egyetlen pillanatra nem hagyta abba a másolást. Most azonban hiába mártogatta tollát a tintatartóba, s hiába tisztogatta a legmakacsabul a vízben ázó szivacson, tolla nem fogott. A fekete lé csak végigcsurgott rajta, és kövér cseppekben hullt a papírra. A szegény öreg ijedten, kétségbeesetten bámulta a lemásolt táviratot – megint újra kell kezdenie a munkáját, mint már annyiszor. Halkan, szomorúan mondta:

– Megint hamisított tinta!

Mindenkiből kitört a nevetés. Cachelin hasától megre-megett az asztal, Maze kétrét görbült, mintha be akarna hátrálni a kandallóba. Pitolet a padlót rugdosta, köhögött, úgy rázta jobb kezét, mintha vízbe mártotta volna, s még Boissel is fulladozott a nevetéstől, pedig ő általában a tragikus színezést kedvelte.

Savon papa hátranyúlt redingot kabátja szárnyáért, beletörölte tollát.

– Nincs mit nevetniük... – mondta szemrehányóan. – Legalább kétszer-háromszor kell leírnom mindent.

Írómappájából tiszta ív papírt vett elő, belehelyezte a sorvezetőt, és előlről kezdte a másolást: „Miniszter úr, kedves barátom!”

A tinta most nem csöppent le, a toll tisztán írt. Az öreg elhelyezkedett ferde tartásába, és folytatta a másolást.

A többiek nem tudták abbahagyni a nevetést, fuldokoltak. Legalább fél éve ugratták már a jámbor öreget, aki semmit nem vett észre. Reggelenként néhány csepp olajat öntöttek a nedves szivacsra, amelyen tollát tisztogatta. A sűrű olaj bevonta az acélt, s a tiszta tinta csak lefolyt rajta. Az öreg írnok órákat töltött el döbbenetesen és tehetetlenül, dobozsám pocskolta a tollakat és üveg-szám a tintát, s végül mindig ugyanoda lyukadt ki: a hivatal ellátása teljesen lezüllött.

A komisz tréfálkozás végül durva kíznássá fajult. Dohányába puskaport kevertek, vizes palackjába csípős vegyszereket öntöttek, s ebből a vízből kortyolt, ha szomjas lett; elhitették vele, hogy a Kommün óta a szocialisták meghamisítják a legkeresettebb árukat: így akarják felszítani az elégedetlenséget és kirobbantani a forradalmat.